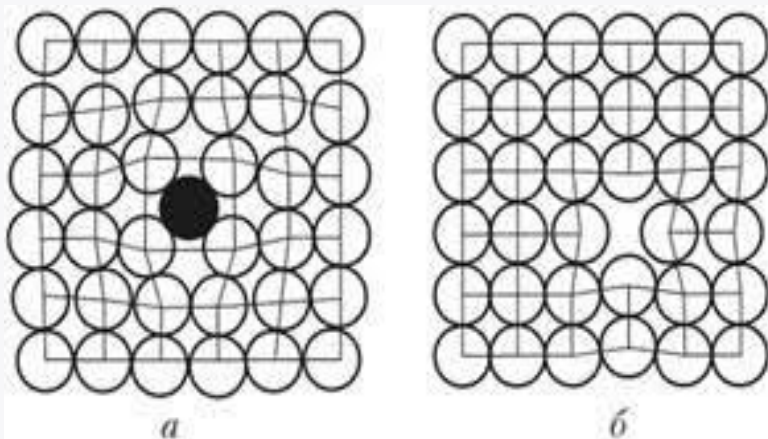

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра електроніки, загальної та прикладної фізики

Утворення дефектів у процесі росту плівки

доц.Шумакова Н.І.

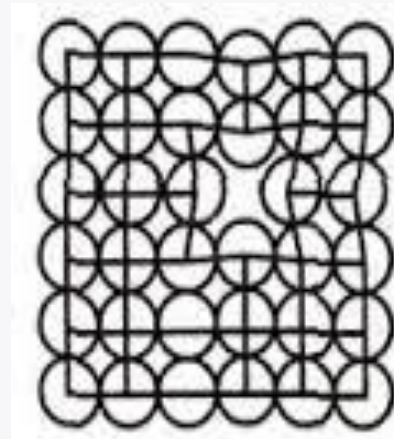
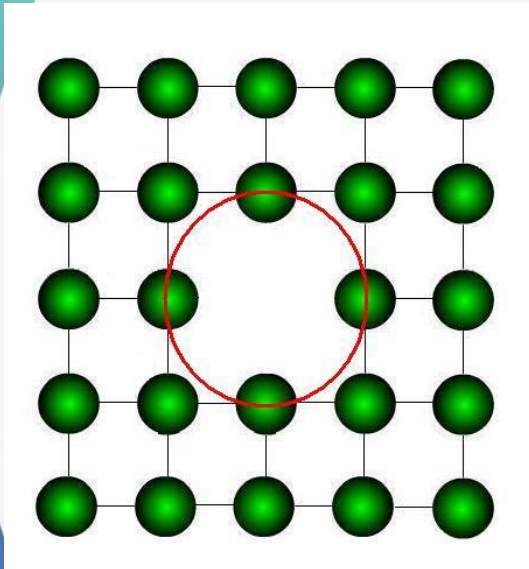
Суми 2019

Утворення дефектів

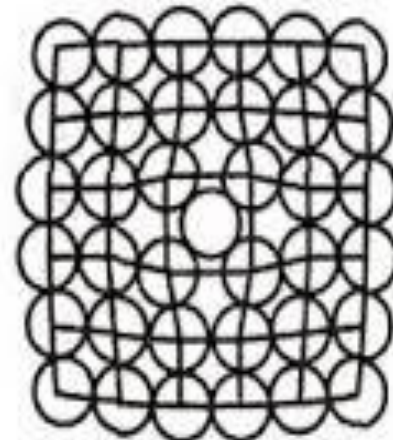
- На початкових стадіях росту плівки, коли острівці малі, вони називаються монокристаликами. Але в процесі коалісценції, рекристалізації острівців у плівці виникає велика кількість різних дефектів кристалічної будови : *дислокації, вакансії, дефекти пакування, пори, межі зерен, двійники* тощо. Сучасні дослідження показують, що дефекти, такі як дефекти пакування і двійники більш розповсюджені в монокристаличних плівках порівняно з полікристалічними. У полікристалічних зразках велику частину займають межі зерен та дефекти подібні до них.

Вакансії

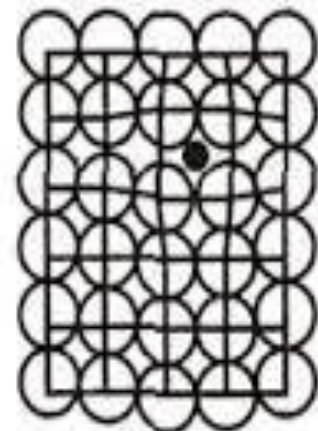
За геометричними ознаками дефекти поділяють на точкові, лінійні та плоскі. Точковими є [вакансії](#), атоми у міжвузловині, домішкові (сторонні) атоми. Вакансія може утворюватися при переході атома з вузла ґратки у міжвузловину ([дефект Френкеля](#)) або при виході його на поверхню кристала ([дефект Шотткі](#)).

а

б

в

Дислокації

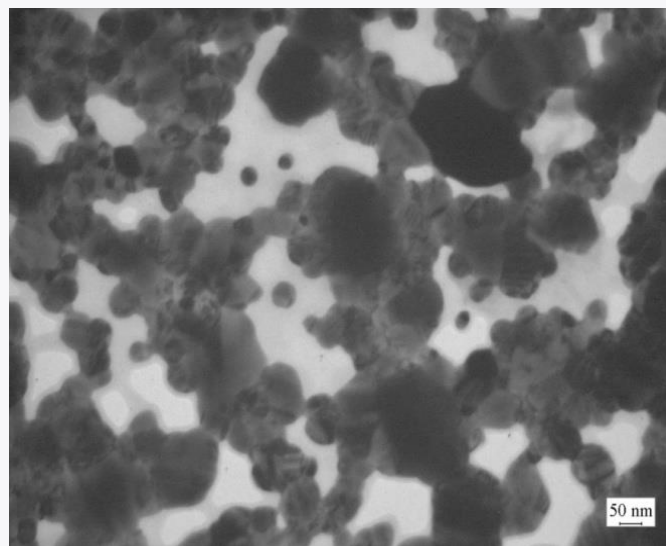
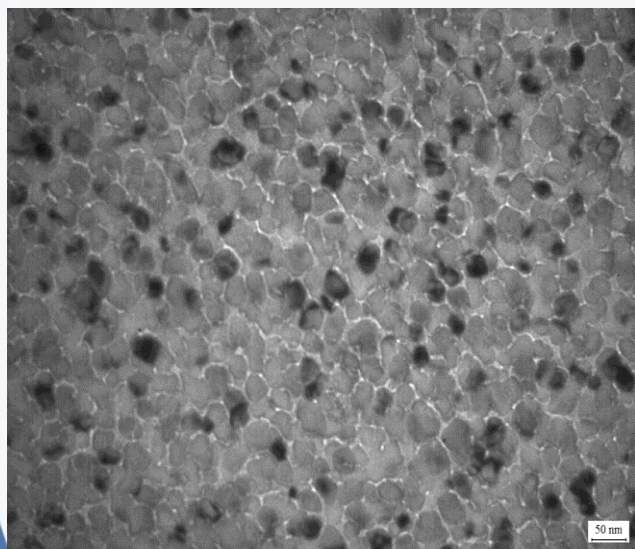
- **Дислокація** — це **дефекти кристалічної будови**, що являють собою лінії, уздовж і поблизу яких порушене характерне для кристала правильне розташування атомних площин. **Дислокації** впливають не лише на міцність і пластичність, але й на інші властивості кристалів.

Основні поняття:

Адатом - атом який взаємодіє з підкладкою.

Кластер – 2-3 атодами утворюють кластер.

Критичний зародок – для плівок Cu, Ag, Au 1-5 нм., для плівок W, Ta, Mb - 2 атома.

Механізми конденсації плівок

У серії робіт Л.С. Палатника і Ю.Ф. Комника, опублікованих на початку 60-х років ХХ ст., вперше описане експериментальне спостереження двох механізмів конденсації плівок:

НАСИЧЕНА ПАРА $\rightarrow$ КРИСТАЛ (НП $\rightarrow$ К) та
НАСИЧЕНА ПАРА $\rightarrow$ РІДИНА ($\rightarrow$ КРИСТАЛ) (НП $\rightarrow$ Р
($\rightarrow$ К)).

При деякій характерній температурі (T_{os} – температура плавлення матеріалу плівки)

У процесі дослідження механізмів конденсації в області Q1 була висунута гіпотеза, яка знайшла експериментальне підтвердження про існування другої граничної температури Q2 нижче якої має місце механізм конденсації:

НАСИЧЕНА ПАРА $\rightarrow$ ПЕРЕОХОЛОДЖЕНА
РІДИНА($\rightarrow$ АМОРФНА ФАЗА) (НП $\rightarrow$ Р($\rightarrow$ А)).

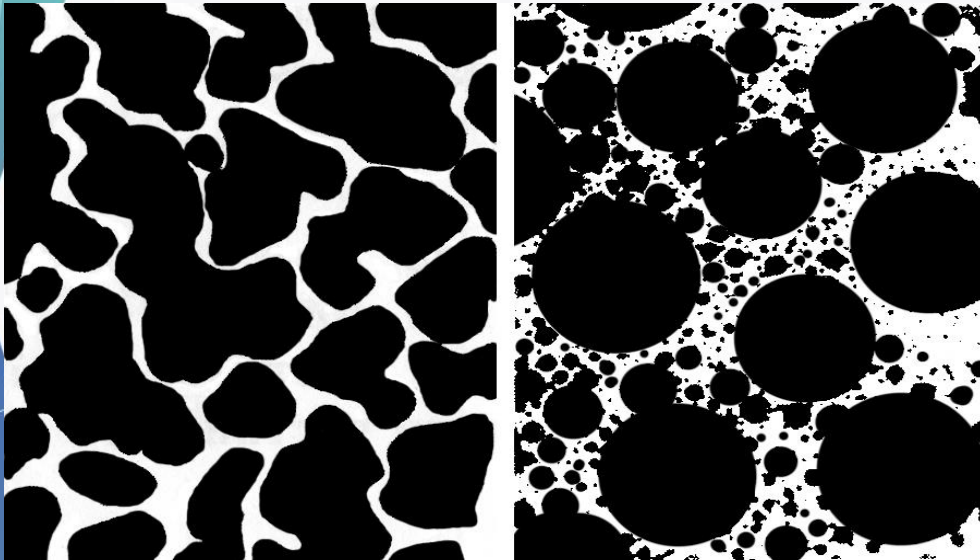

Рисунок 1 – Мікроструктура плівок вісмуту при конденсації за механізмами НП $\rightarrow$ К (а) та НП $\rightarrow$ Р ($\rightarrow$ К) (б)

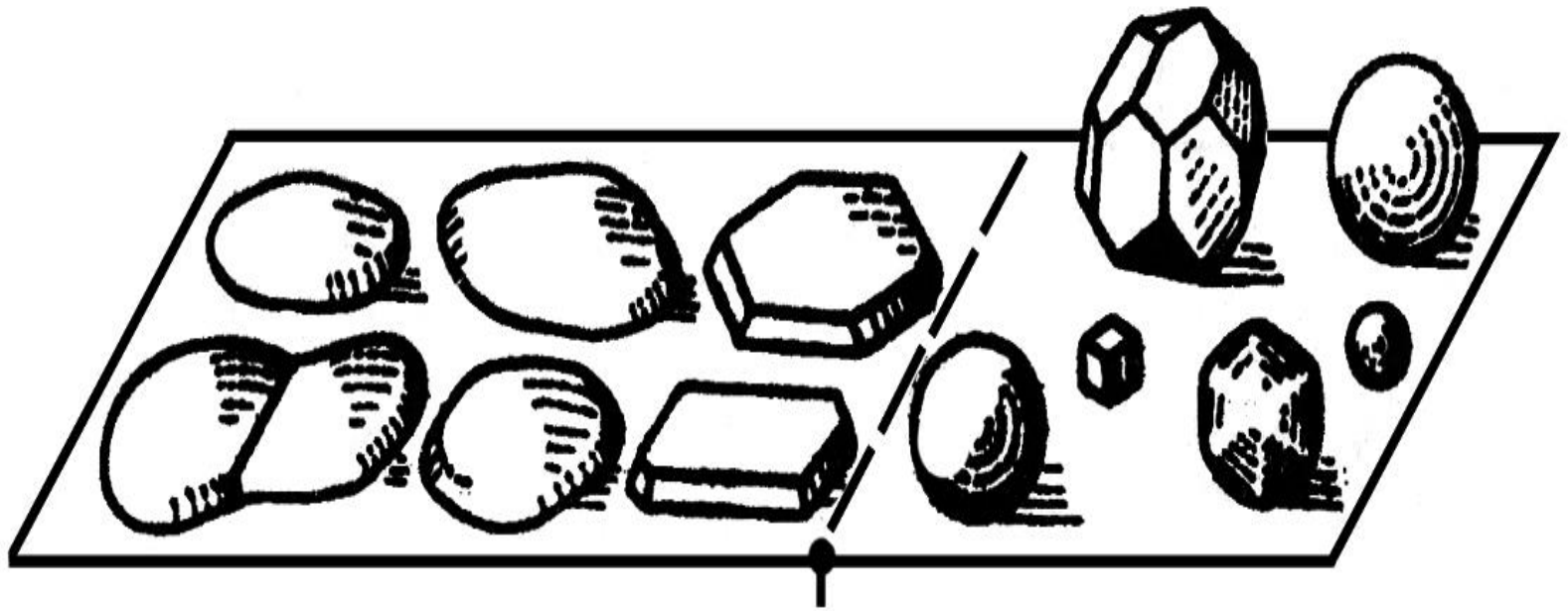

Рисунок 2 – Схема утворення плівок за різними механізмами конденсації

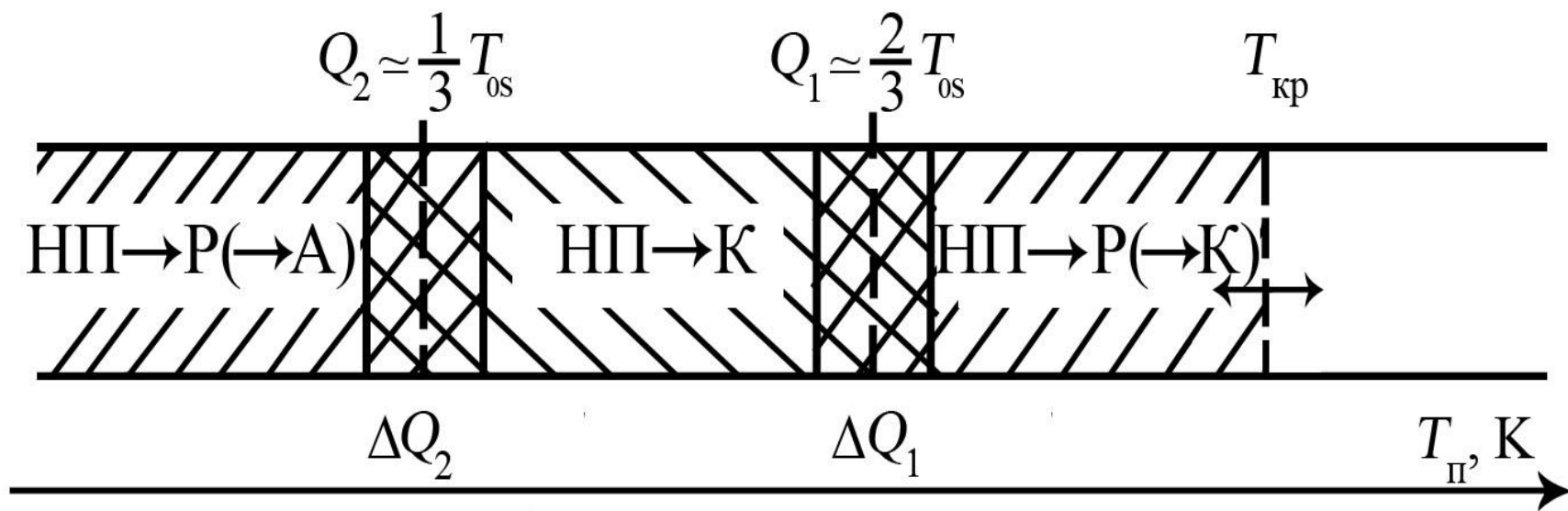

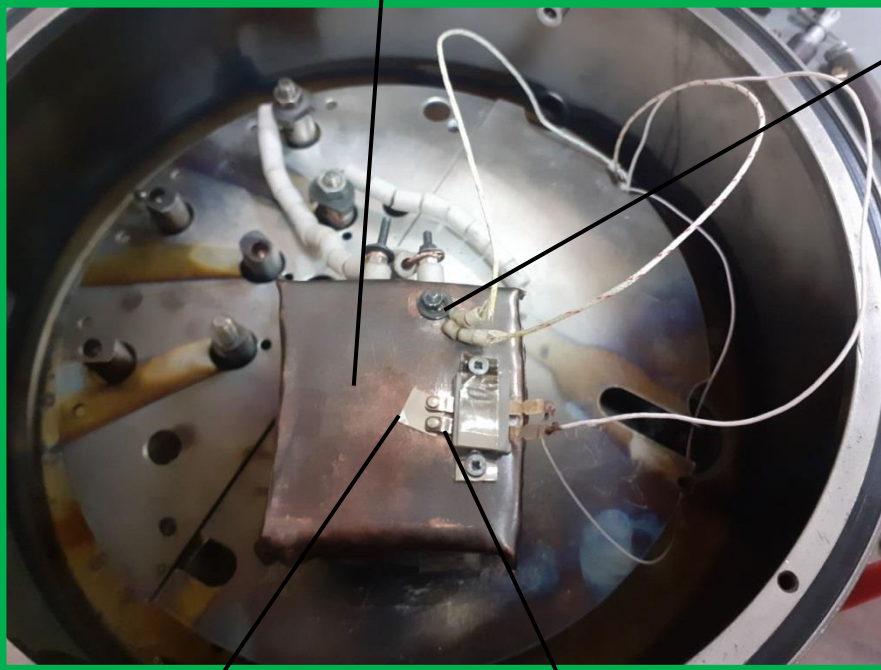
Рисунок 3 – Узагальнена діаграма механізмів конденсації

Робота з установкою ВУП-5М

Корпус пічки для відпалювання

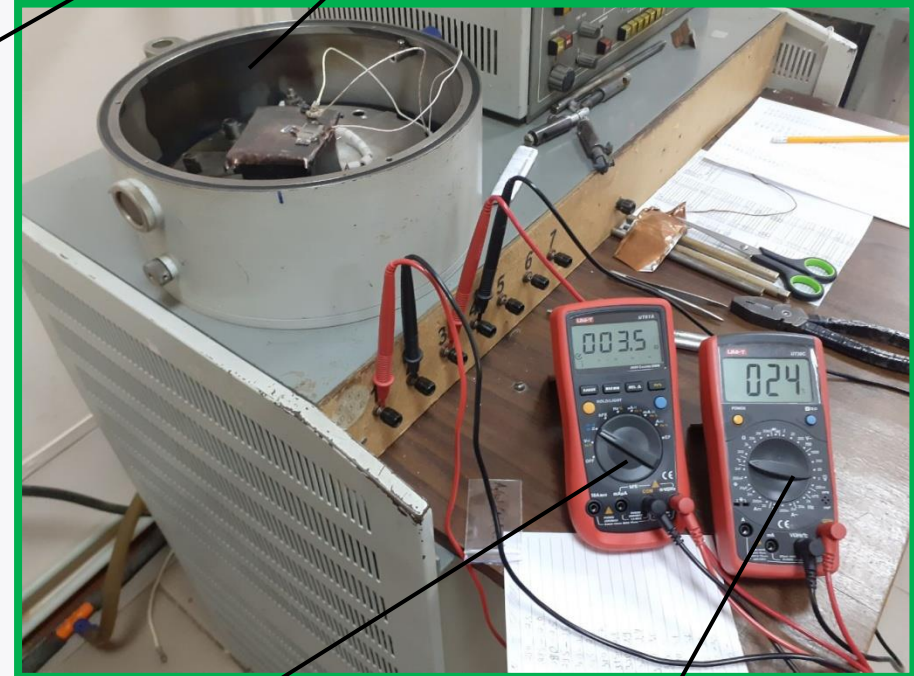
Термопара

Робочий об'єм камери

Дослідний зразок

Контакти для виміру

Мультиметр для виміру опору

Мультиметр для контролю температури

Дякую за увагу!